

Adviesprogramma 2011 Raad voor Cultuur

INLEIDING

Subsidieplan

Het adviesprogramma 2011 van de Raad voor Cultuur wordt uitgevoerd in een jaar waarin de eerste aanzet voor het subsidieplan 2013-2016 zal worden uitgebracht: de agenda cultuurbeleid en de bijbehorende sectorale analyses en agenda's. In de adviesaanvraag voor deze agenda zal de Raad in aanvulling op de reguliere sectoranalyses een aantal specifieke vragen worden voorgelegd.

Wettelijke taken en beleidsontwikkelingen

In 2011 zal de Raad wederom adviezen uitbrengen in het kader van de uitvoering van de archiefwet, de monumentenwet en de wet tot behoud cultuurbezit. In oktober 2011 is er het jaarlijkse advies over de meerjarenbegroting van de publieke omtoep.

De ratificering van het UNESCO verdrag over immaterieel erfgoed zal leiden tot een adviesaanvraag aan de Raad.

Datzelfde geldt voor ontwikkelingen op het terrein van de monumentenzorg, de archeologie.

Voortbouwend op de cultuuragenda 2008 - 2012 zal de Raad worden gevraagd zich nader te buigen over de betekenis en praktische gevolgen van het begrip cultureel burgerschap.

Overlap 2010 – 2011

Hoewel de programmering wordt gepresenteerd op basis van kalenderjaren, loopt de uitvoering ervan veelal over de jaargrenzen heen bij voorbeeld omdat voorbereiding van de adviesaanvraag een langere voorbereiding vergt of deels wordt ingehaald door ontwikkelingen die ten tijde van het maken van het programma niet waren te voorzien. Zo keren de onderwerpen publiek opdrachtgeverschap en evaluatie van Malta (wet op de archeologische monumentenzorg 2007) weer terug in het programma 2011.

In het programma voor 2010 is een aantal onderwerpen (advies c.q. verkenning) met betrekking tot Europa opgenomen. Op basis van een voorstel van de gezamenlijke adviesraden om Europa een gemeenschappelijk adviestraject te laten zijn in 2011, zullen deze onderwerpen in dat traject worden opgepakt.

Afstemming programma's voor de adviesraden:

Zoals inmiddels gebruikelijk is er o.l.v. de WRR een overleg tussen de voorzitters van de adviesraden geweest over afstemming in de programmering. Dat heeft geleid tot het hiervoor al aangeduide voorstel Europa tot een gemeenschappelijk adviestraject te maken. Elke Raad zal worden gevraagd daarover vanuit zijn optiek te adviseren.

HET PROGRAMMA

1 Cultuureel ondernemerschap

Paradigma's veranderen. Al geruime tijd wordt de noodzaak gevoeld voor een beleid dat culturele instellingen stimuleert ondernemender te gaan werken. Dit is voorheen gekoppeld aan beleid op het halen van een percentage eigen inkomsten. Het kabinet heeft het onderwerp breder getrokken. Ondernemerschap gaat over: nieuwe allianties in publiek-private samenwerking, maatschappelijk draagvlak, inventieve produkt-markt combinaties en het inbedden van educatieve en publieksactiviteiten in het werk van de instellingen zijn. De Raad wordt gevraagd te adviseren over de effectiviteit van culturele organisaties in het produceren van cultuurgoederen. In dat verband is het relevant na te gaan hoe instellingen dit in de praktijk aanpakken. Wat zijn de posities in diverse netwerken, welke allianties worden aangegaan en hoe komt dat de kwaliteit van de culturele producten ten goede? .

2 Europa

In afwachting van een nadere invulling van dit onderwerp als gemeenschappelijk adviestraject (zie hiervoor) zal de adviesaanvraag zich in ieder geval richten op het volgende.

De programma's van de Europese Unie bieden de mogelijkheid tot internationale samenwerking, uitwisseling en financiering. Daarnaast zijn onderwerpen op de Europese cultuuragenda zoals mobiliteit en creatieve industrie voor de Nederlandse cultuursector van groot belang.

De Nederlandse cultuursector plaatst ook kanttekeningen. Zo vinden Nederlandse instellingen het contrast tussen de ambities van de EU en de voor cultuur beschikbare middelen groot. Ook ervaren instellingen de aanvraagprocedures als stroperig. De sector wijst op knelpunten die in Europees verband maar niet opgelost raken, onder andere op het gebied van auteursrecht. Hoe kan de Nederlandse cultuursector in Brussel slagvaardiger optreden en zijn invloed vergroten?

3 Digitalisering en de culturele infrastructuur (e-Cultuur)

Het in *Innoveren participeren!*¹ van de WRR overgenomen standpunt ten aanzien van het waarborgen van functies in een gemedialiseerde samenleving is een interessant uitgangspunt om, complementair aan het advies 'Netwerken van betekenis' en 'Mediawijsheid', te reflecteren over het vervolg van het digitaal cultuurbeleid en de wijze waarop de verantwoordelijkheden voor toegang tot en beheer van informatie duurzaam gewaarborgd en georganiseerd moeten worden.

De Raad heeft hierover in *Innoveren participeren!* het volgende aangegeven:

"Als de WRR zich op het standpunt stelt dat in een democratie een aantal functies te allen tijde gewaarborgd dienen te worden, heeft dat ook consequenties voor de instellingen die deze functies uitoefenen, of daarbij een essentiële rol vervullen. Democratisch en cultureel burgerschap staat of valt met goedgeinformeerde burgers, en in het verlengde daarvan met instellingen die onbelemmerd en bemiddelend toegang bieden tot bronnen van cultuur en informatie. De rijksoverheid stelt zich

¹ Innoveren, participeren! Advies Agenda Cultuurbeleid en culturele basisinfrastructuur, maart 2007, Raad voor Cultuur

verantwoordelijk [...] Daarbij zal ook aandacht worden besteed aan het beheer van de digitale infrastructuur. [...] Op het reilen en zeilen van die providers en beheerders van de infrastructuur, en vooral op de keuzes die zij maken, is nauwelijks democratische controle mogelijk. Daarom is er een publiek belang mee gemoeid dat er meer zeggenschap komt over het beheer en de toegang tot internet.”

Nederland, met haar inhoudelijke kennis en hoge breedband penetratie, bevindt zich in een goede uitgangssituatie om zich als HUB land te positioneren. In aansluiting op de digitale agenda voor Europa moet er optimaal gebruik gemaakt kunnen worden van ICT, zowel in economische als maatschappelijke zin.

Daarnaast zijn er diepgaande problemen op het gebied van de digitale infrastructuur en de relatie tussen de digitale en organisatorische infrastructuur alsmede op het gebied van auteursrecht, verdienmodellen, internet service providers en verantwoordelijkheid, privacy vraagstuk en service providers, piraterijen. Bezien in het licht van de democratie is er in de cultuursector op het gebied van sociaal en technisch systeemontwerp veel aan de hand. Het gaat om vraagstukken, die je niet alleen in een Nederlandse context moet zien, op het gebied van duurzaam beheer, betrouwbaarheid en duurzame toegang tot informatie. Afhankelijk van de beleidsreactie op het advies Netwerken van betekenis (2010) zal het onderwerp *Digitalisering en de culturele infrastructuur* uitmonden in een nader advies verzoek aan de Raad dan wel in een verkenning.

4 Publiek Opdrachtgeverschap

In Innoveren, participeren (2007) heeft de Raad voor Cultuur benadrukt dat de overheid een voorbeeldfunctie vervult in het opdrachtgeverschap. De overheid treedt immers veelvuldig op als invloedrijke opdrachtgever. Op alle bestuursniveaus mag van de overheid een inspirerende opstelling worden verwacht, met een scherp oog voor het publieke belang van een kwalitatief hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte. Goed opdrachtgeverschap onderscheidt zich volgens de Raad door een krachtige visie op wat er moet worden bereikt, een grote mate van betrokkenheid bij het ontwerpproces en bereidheid tot dialoog met ontwerpers en eventuele gebruikers. Ook als vormgever en uitvoerder van architectuurbeleid moet de overheid volgens de Raad meer rekening houden met de sociale, culturele en politieke functies van architectuur. In het kader van de ambities van Nederland om in 2028 de Olympische Spelen te organiseren is een diepgaande reflectie op en analyse van het publiek opdrachtgeverschap een meer dan relevant aandachtsgebied.

In een advies over publiek opdrachtgeverschap zal de raad worden gevraagd terug te kijken op een aantal decennia publiek opdrachtgeverschap. Op basis daarvan zal de raad aanbevelingen doen voor toekomstig beleid. Het advies moet met andere woorden een rol vervullen vroeg, voor in een beleidsvormend traject (de lopende beleidsperiode van de Nota Cultuur van Ontwerpen eindigt in 2012-2013). De inhoud van het advies moet in verband staan met de raadsvisie op het functioneren van de Publieke Ruimte en de sectoranalyses/sectorale agenda's in 2011.

5 Agenda Cultuurbeleid

Zoals opgemerkt in de inleiding van het programma start volgend jaar de cyclus voor de volgende subsidieperiode met een vooradvies van de Raad, de agenda cultuurbeleid, waarin opgenomen de

sectoranalyses en trends en ontwikkelingen. De thema's uit Innoveren, participeren! Passeren uiteraard weer de revue in het komende advies over de beleidsagenda.

In aanvulling daarop zal in de adviesaanvraag voor deze agenda aandacht worden gevraagd voor een aantal specifieke onderwerpen. Zij worden hieronder genoemd. De nadere invulling volgt in de adviesaanvraag. Die uitwerking kan er overigens toe leiden dat toch de voorkeur wordt gegeven aan een aparte adviesaanvraag, los van de agenda cultuurbeleid.

Het betreft de volgende onderwerpen

- Positie fondsen en sectorinstituten
- Filmdistributie
- Internationalisering van Nederlandse film en filmproductie
- Kwaliteit van cultuureducatie bij BIS instellingen
- Toekomst Kunstbeoefening
- De verschillende trajecten binnen talentontwikkeling
- Museaal bestel
- Internationaal Cultuurbeleid
- Relatie BKV en musea

6 Structuurvisie

In de beleidsbrief over de modernisering van de monumentenzorg (MoMo) van 28 september 2009 is aangekondigd dat er een Rijksstructuurvisie Cultureel Erfgoed ontwikkeld zal worden. Deze structuurvisie, een instrument op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), is een van de middelen om de zorg voor monumenten te borgen via de ruimtelijke ordening, een van de pijlers van de modernisering. Het doel is om een samenhangende visie te presenteren op de objectoverstijgende cultuurhistorische waarden en karakteristieken die het rijk van nationale betekenis vindt. Onderdeel van de structuurvisie zijn een selectieve agenda met gebieden en opgaven voor stedelijk en landelijk gebied waaraan het rijk in de komende tien jaar prioriteit geeft, en gekoppeld daaraan een realisatieparagraaf (instrumentatie).

De in 2011 te verschijnen structuurvisie maakt de verbinding tussen cultureel erfgoed en ruimtelijke ordeningsopgaven in het nationale ruimtelijk beleid. De structuurvisie zal aan moeten sluiten bij de nieuwe taakverdeling in de ruimtelijke ordening tussen rijk, provincies en gemeenten, die op basis van het regeerakkoord vorm zal krijgen.

De Raad voor Cultuur zal worden gevraagd te reflecteren op de cultuurpolitieke visie, bestuurlijke uitgangspunten, het afwegingskader voor en de keuze van prioritaire thema's en gebieden en de realisatieparagraaf (instrumentatie).

7 Evaluatie Malta

Eind 2007 zijn de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) en het Besluit archeologische monumentenzorg (Bamz) in werking getreden. De basis voor deze wetgeving is het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het Archeologisch erfgoed', het Verdrag van Malta. Dit verdrag werd in 1992 in de Raad van Europa ondertekend en trad in 1995 in werking. Doel van het Verdrag is het beschermen van het archeologisch erfgoed als bron van het Europese gemeenschappelijke geheugen en als middel voor geschiedkundige en wetenschappelijke studie.

De Wamz kent een evaluatiebepaling in artikel IVA: *"Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zendt binnen vier jaar na de inwerkingtreding van deze wet aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk."* Daarnaast is aan de Eerste en Tweede Kamer toegezegd dat zowel de Wamz als de Bamz worden geëvalueerd, uiterlijk vier jaar na inwerkingtreding, te weten in 2011 (brief EK 14 februari 2007).

De evaluatie zal in de eerste helft van 2011 worden uitgevoerd door een onderzoeksbureau (aanbestedingstraject nog op te starten). Medio 2011 zal aan de Raad voor Cultuur advies gevraagd worden over de eventueel te nemen maatregelen, naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie. Het advies van de Raad van Cultuur wordt samen met de beleidsreactie op de evaluatie de TK aangeboden.

8 Cultureel Burgerschap

In het advies Innoveren Participeren heeft de Raad het concept Cultureel Burgerschap geïntroduceerd. In een tijd waarin er naast een financiële crisis ook van een culturele crisis sprake lijkt te zijn, verdient dit concept een nadere uitwerking. Welk ontwikkelingsideaal gaat er achter Cultureel Burgerschap schuil? Wat is de bijdrage van cultuur aan de ontwikkeling van mensen, aan de economie en aan de sociale samenhang? En wat is daarvoor minimaal nodig? Wat is, tot slot, de rol van de overheid hierbij?

9 Culturele Hoofdstad 2018

Op 24 oktober 2006 hebben Europees Parlement en Raad een (nieuw) besluit genomen inzake de Culturele Hoofdstad van Europa (L304/1, 1622/2006/EG). In 2018 zal een Nederlandse stad culturele hoofdstad zijn, conform de bijlage bij het besluit.

Naast specifiek Europese eisen waar het programma van een kandidaat aan moet voldoen (waar de Europese Commissie op toe ziet), stelt art. 3.3 van het besluit: *"Het programma moet consistent zijn met de nationale cultuurstrategie of het nationale beleid van de desbetreffende lidstaat, of, conform de institutionele inrichting van de lidstaat, met de regionale cultuurstrategieën, op voorwaarde dat die strategie of dat beleid niet het aantal steden beperkt dat conform dit besluit als Culturele Hoofdstad van Europa kan worden aangemerkt"*.

De Raad zal adviseren over specifieke eisen die, binnen het gestelde in art. 3.3 aan een Nederlandse Culturele Hoofdstad zouden moeten worden gesteld om in aanmerking te komen voor kandidering.

Aangezien Nederland vóór 1 januari 2012 een oproep moet publiceren aan steden om zich kandidaat te stellen, adviseert de Raad uiterlijk 1 juli 2011.

Over de kandidaturen adviseert een jury van deskundigen, waarbij van de 13 leden 6 leden door de lidstaat worden aangewezen. De Raad zal adviseren welke personen daarvoor in aanmerking

10 Immaterieel erfgoed

Nederland is vorig jaar toegetreden tot het UNESCO-verdrag voor de bescherming en bevordering van culturele diversiteit uit 2005. De minister van OCW heeft zijn voornemen tot ratificatie van het UNESCO verdrag Bescherming immaterieel cultureel erfgoed in december 2009 aan de TK kenbaar gemaakt.

Immaterieel erfgoed wordt in het verdrag gedefinieerd als: 'praktijken, voorstellingen, uitdrukkingen, kennis, vaardigheden en ook de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd, die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun culturele erfgoed.

De niet-westerse landen hebben op een afzonderlijk verdrag voor het immateriële erfgoed aangedrongen als aanvulling op het Werelderfgoed Verdrag. Gaat het bij het Werelderfgoed om criteria als uniciteit, authenticiteit en uitzonderlijke universele waarde, bij het immateriële erfgoed gaat het om de niet-hierarchische diversiteit van cultuuruitingen. Het van generatie op generatie overdragen van het immateriële erfgoed en de samenwerking met groepen en gemeenschappen die voor die overdracht zorgen, vormen belangrijke kernpunten uit het verdrag.

Implementatiescenario's van het verdrag zijn in voorbereiding bij het ministerie. Binnenkort zal de staatssecretaris een besluit nemen over de richting en wijze van operationalisering van het verdrag in het cultuurbeleid. Vervolgens kan de Raad een gerichter advies uitbrengen over de uitgangspunten en vormgeving van de operationalisering van het verdrag.